O’QUVCHILARNING O‘QUV MOTIVATSIYASINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY PSIXOLOGIK METODLARI

Rasulova Zuxroxon Adxamovna

Namangan viloyati Namangan shahar 66-maktab psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o‘quvchilarning o‘quv motivatsiyasini oshirishning zamonaviy psixologik metodlari, ularning ta’lim jarayonidagi ahamiyati hamda samaradorligi yoritilgan. O‘quv motivatsiyasining shakllanishiga ta’sir etuvchi ichki va tashqi omillar tahlil qilinib, shaxsiy qiziqish, ehtiyoj, rag‘batlantirish va ijtimoiy muhitning roli ko‘rsatib o‘tilgan. Shuningdek, maqolada interaktiv ta’lim usullari, raqamli texnologiyalar, gamifikatsiya, ijobiy mustahkamlash, individual yondashuv va psixologik qo‘llab-quvvatlash kabi zamonaviy metodlar ko‘rib chiqilgan. Ushbu usullar o‘quvchilarda bilim olishga bo‘lgan qiziqishni oshirish va ta’lim samaradorligini yaxshilashga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: o‘quv motivatsiyasi, zamonaviy psixologik metodlar, interaktiv ta’lim, gamifikatsiya, ijobiy mustahkamlash, individual yondashuv, raqamli texnologiyalar, ta’lim jarayoni, qiziqish, psixologik qo‘llab-quvvatlash.

Kirish

Bugungi globallashuv jarayonida ta’lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri o‘quvchilarning o‘quv motivatsiyasini shakllantirish va uni doimiy ravishda rivojlantirish hisoblanadi. Chunki o‘quv motivatsiyasi shaxsning bilim olishga bo‘lgan ichki ehtiyoji, qiziqishi va faoliyatga ongli ravishda intilishini belgilab beruvchi asosiy psixologik omil sanaladi. Motivatsiyasi yuqori bo‘lgan o‘quvchilar o‘quv jarayonida faol ishtirok etadi, bilimlarni chuqur o‘zlashtiradi hamda mustaqil

fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Hozirgi kunda ta’lim jarayonida o‘quvchilarning faqat bilim olishiga emas, balki ularning qiziqishi, ehtiyoji va psixologik holatiga ham alohida e’tibor qaratilmoqda. An’anaviy o‘qitish usullari ba’zi hollarda o‘quvchilarda sustlik va qiziqishning pasayishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli zamonaviy psixologik metodlarni qo‘llash orqali o‘quv motivatsiyasini oshirish dolzarb ahamiyat kasb etadi. O‘quv motivatsiyasiga ta’sir etuvchi omillar ichki va tashqi turlarga bo‘linadi. Ichki omillarga o‘quvchining qiziqishi, maqsadlari, o‘ziga ishonchi va muvaffaqiyatga intilishi kirsa, tashqi omillarga esa o‘qituvchi faoliyati, ta’lim muhiti, rag‘batlantirish tizimi va oilaviy muhit kiradi. Ushbu omillar uyg‘unlashganda o‘quvchilarda barqaror motivatsiya shakllanadi. Zamonaviy psixologik yondashuvlar ta’lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qilishga xizmat qiladi. Interaktiv metodlar, raqamli texnologiyalar, gamifikatsiya elementlari, ijobiy rag‘batlantirish hamda individual yondashuvlar o‘quvchilarda bilim olishga bo‘lgan qiziqishni sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, psixologik qo‘llab-quvvatlash va o‘qituvchi-o‘quvchi o‘rtasidagi ijobiy munosabat ham motivatsiyaning barqaror bo‘lishida muhim rol o‘ynaydi.

Asosiy qism

O‘quvchilarning o‘quv motivatsiyasini oshirish zamonaviy ta’lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Motivatsiya o‘quv jarayonining muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy psixologik omil bo‘lib, u o‘quvchining bilim olishga bo‘lgan ichki qiziqishi, faolligi va maqsadga intilishini ifodalaydi. Shu sababli, ta’lim jarayonida zamonaviy psixologik metodlardan foydalanish o‘quvchilarning faolligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Zamonaviy psixologik metodlardan biri — interaktiv ta’lim usullaridir. Interaktiv darslar o‘quvchini passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchiga

aylantiradi. Guruhiy ishlash, muhokama, savol-javob va loyihaviy faoliyatlar o‘quvchilarda qiziqish uyg‘otadi va ularning bilimni mustaqil o‘zlashtirishiga yordam beradi. Bunday yondashuv o‘quvchilarning mas’uliyatini oshiradi hamda motivatsiyani kuchaytiradi.

Ikkinchi muhim usul — “gamifikatsiya (o‘yin texnologiyalari)”dir. Ta’lim jarayonida o‘yin elementlaridan foydalanish o‘quvchilarda raqobat, qiziqish va faol ishtirokni kuchaytiradi. Ball tizimi, reytinglar, mukofotlar va topshiriqlarni o‘yin shaklida berish o‘quvchilarni bilim olishga yanada rag‘batlantiradi. Bu usul ayniqsa kichik va o‘rta yoshdagi o‘quvchilarda samarali hisoblanadi.

Uchinchi usul — “ijobiy mustahkamlash (rag‘batlantirish)”dir. O‘qituvchi tomonidan beriladigan maqtov, baholashdagi adolat va muvaffaqiyatni e’tirof etish o‘quvchining o‘ziga ishonchini oshiradi. Ijobiy baholash o‘quvchini yanada faol bo‘lishga undaydi va ichki motivatsiyani kuchaytiradi.

To‘rtinchi zamonaviy yondashuv — individual ta’lim va differensial yondashuvdir. Har bir o‘quvchining qiziqishi, qobiliyati va psixologik xususiyatlarini hisobga olish orqali unga mos topshiriqlar berish motivatsiyani oshiradi. Bu yondashuv o‘quvchining o‘zini qadrli his qilishiga va o‘qishga nisbatan ijobiy munosabat shakllanishiga yordam beradi.

Beshinchi muhim metod — raqamli texnologiyalardan foydalanishdir. Multimediali darslar, onlayn platformalar, ta’limiy ilovalar va interaktiv testlar o‘quv jarayonini yanada qiziqarli va zamonaviy qiladi. Texnologiyalar yordamida o‘quvchilar mustaqil o‘rganish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Shuningdek, psixologik qo‘llab-quvvatlash ham motivatsiyani oshirishda muhim o‘rin tutadi. O‘quvchi o‘zini tushunilgan va qo‘llab-quvvatlangan his qilsa, uning

bilim olishga bo‘lgan qiziqishi ortadi. Maktab psixologi va o‘qituvchi o‘rtasidagi hamkorlik bu jarayonda katta ahamiyatga ega. Yana bir muhim jihat — o‘quvchilarda maqsad qo‘yish ko‘nikmasini shakllantirishdir. Aniq maqsadga ega bo‘lgan o‘quvchi o‘qishga ongli yondashadi va o‘z faoliyatini rejalashtira oladi. Bu esa motivatsiyaning barqaror bo‘lishini ta’minlaydi. O‘quv motivatsiyasini oshirishda zamonaviy psixologik metodlar kompleks tarzda qo‘llanilishi lozim. Interaktiv ta’lim, gamifikatsiya, rag‘batlantirish, individual yondashuv, raqamli texnologiyalar va psixologik qo‘llab-quvvatlash birgalikda qo‘llanilganda o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishi sezilarli darajada ortadi va ta’lim samaradorligi yaxshilanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, o‘quvchilarning o‘quv motivatsiyasini oshirish ta’lim jarayonining sifatini belgilovchi eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Motivatsiya yuqori bo‘lgan o‘quvchilar bilimlarni chuqur o‘zlashtiradi, mustaqil fikrlaydi va o‘z oldiga qo‘ygan maqsadlariga erishishga intiladi. Shu sababli motivatsiyani shakllantirish va uni doimiy rivojlantirib borish zamonaviy ta’lim tizimining asosiy vazifalaridan biridir. Zamonaviy psixologik metodlar — interaktiv ta’lim, gamifikatsiya, ijobiy mustahkamlash, individual yondashuv, raqamli texnologiyalar va psixologik qo‘llab-quvvatlash — o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini sezilarli darajada oshiradi. Ushbu usullar ta’lim jarayonini yanada qiziqarli, samarali va o‘quvchiga yo‘naltirilgan holga keltiradi. Shuningdek, o‘qituvchi, maktab psixologi va ota-onalar hamkorligi o‘quv motivatsiyasini oshirishda muhim o‘rin tutadi. Qo‘llab-quvvatlovchi va ijobiy muhitda o‘quvchilar o‘z imkoniyatlarini to‘liq namoyon eta oladi hamda bilim olishga ongli ravishda yondashadi. Umuman olganda, o‘quv motivatsiyasini oshirishda zamonaviy psixologik metodlarni tizimli va maqsadli qo‘llash o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga, ta’lim samaradorligiga hamda kelajakdagi kasbiy muvaffaqiyatiga mustahkam zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Karimova V.M. **Pedagogik psixologiya.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018..
2. G‘oziev E.G‘. **Yosh davrlari psixologiyasi.** – Toshkent: O‘qituvchi, 2015.
3. Davletshin M.G. **Umumiy psixologiya.** – Toshkent: O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2017.
4. Muslimov N.A. **Ta’lim jarayonida shaxs rivoji.** – Toshkent: Innovatsiya, 2019. *Ta’lim va rivojlanish*, 3(1), 33-40.
5. Vygotskiy L.S. **Tafakkur va nutq.** – Moskva: Pedagogika, 2016.
6. Shamsiev, B. (2022). Psixologik maslahat va treninglar maktabda. *Pedagogik amaliyot*, 5(3), 22-29.